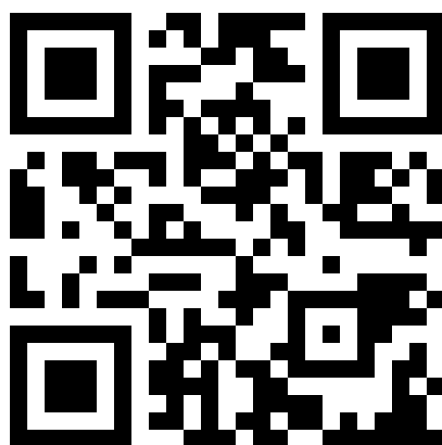

ЛИТОВСЬКІ
НАРОДНІ
КАЗКИ

Сайт казки:

Ми запрошуємо Вас познайомитись з литовськими народними казками: що розповідалися віками, перекладеними українською мовою у 20 столітті, оцифрованими та знов проілюстрованими у 2022 році.

Ми мріємо і сподіваємося, що цей сайт допоможе Вам краще пізнати литовську культуру, читаючи рідною мовою. Перш за все, ми присвячуємо його дітям, які приїхали до Литви з України, і викладачам, які їх виховують.

Ми запрошуємо зацікавитись україномовну спільноту в усьому світі. Ви можете вільно використовувати всі матеріали сайту; якщо можливо, вкажіть джерело та авторів.

Автор ілюстрації (CC-BY)
„Emideo“

ЛИСИЦЯ, ДРІЗД І ВОРОНА

Посередині лісу дрозди звили собі гніздо,
поклали туди п'ятеро яєчок і з них висиділи
п'ятеро рябеньких дрозденяток.

Прибігла лисиця та й каже:

- Дрозде, дрозде, забирай скоріше своїх дітей
 - я буду ялинку рубати.
 - Коли ж мої діти ще й літати не вміють!
- Змилуйся, лисичко, не рубай ялини.
- Скинь мені одне дитя, то не рубатиму.

Що ж бідному дроздові робити — скинув одне пташеня, а лисиця вхопила його й понесла. Зжерла дрозденятко і знову прибігла до ялинки дрозда лякати. Дрізд і друге пташеня скинув. Так він, бідолашний, чотирьох своїх дітей із гнізда викинув, тільки одне й залишилося. Заплакав-затужив дрізд, бо ж одне-однісіньке дитя у нього лишилося. Аж тут прилетіла вороночка — гарна жіночка і питає:

— Дроздику, дроздику, чого це ти так гірко плачеш?

— Як же мені не плакати, — каже дрізд, — коли моїх діток вже доїдає лисиця.

— А чого ж ти їх даєш? — питає ворона.

— Як же не дати, коли вона нахваляється ялинку зрубати.

— А ти не бійся, і як вона прийде — скажи: рубай, подивлюся, чим ти рубати будеш!

Отак навчила ворона дрозда та й полетіла собі.

Прибігла лисиця і каже:

— Дрозде, дрозде, забирай своїх діток, — я буду ялинку рубати.

— Рубай, коли хочеш, — відповів дрізд. — А я подивлюся, чим ти її зрубаєш.

Лисиця ляп-ляп хвостом по дереву, але, бачить, дрізд не боїться. Тоді вона й питає, хто навчив дрозда так їй сказати.

— Вороночка — гарна жіночка, — відповів із гнізда дрізд.

Спалахнула злість у лисиччиному серці на ворону, і вирішила вона їй помститися.

Побігла на узлісся, де ворони літали, лягла догоричерева — ось вона мертва.

Побачила ворона неживого звіра, сіла на лисицю і ну каркати, воронячу рідню на обід скликати. А лисиця й піймала її.

— Ось я тебе з'їм, — нахваляється.

Але ворона почала проситися:

— Що хочеш роби, тільки не роби так, як дід бабі зробив.

— А що ж він їй зробив? — зацікавилася

лисиця.

— Та взяв на смітнику діжку без дна, посадив у неї бабу і ну возити. Возив, возив, доки кістки в неї розсипалися.

Лисиці теж захотілося воронині кістки розтрусити. Посадила вона ворону в діжку без дна, — а їй того тільки й треба було — ще й досі, жива й здорова, ворона літає та з лисиці сміється.

Автор ілюстрації (CC-BY)
„Emideo“

ЯК СОБАКА З ВОВКОМ ПОТОВАРИШУВАВ

Жив собі один господар. І мав він дуже старого собаку. Поки пес був молодий, усі його любили, гладили, годували, а як постарів — вигнали геть.

Побіг собака до лісу і зустрів там вовка. Вовк і питає:

— Куди це ти біжиш?

Служив господареві, доки в силі був, а як

постарів, перестали їсти давати і в ліс до вовків вигнали.

Вовк і каже:

— Не буду я тебе рвати. У тебе самі кістки та шкура — що ж із тебе за наїдок? Краще я тобі допоможу. Коли люди підуть жито косити — господиня понесе косарям їсти. Покладе дитя на землю, а сама почне снопи в копи складати. Я ляжу під копою. Як тільки вона далі одійде, я схоплю її дитя і почну тікати, а ти мене доганяй, рви, за хвоста потягай — я й покину дитя. Люди подумують, що ти дитя врятував, і шануватимуть тебе до самісінької смерті. Але ти, як станеш добре жити, не забудь мене, за добро добром віддяч.

Прибіг собака додому, а господиня схопила віника та й ну виганяти його з-під лави:

— Знову повернувся, ледацюго, даром хліб їсти?

На другий день несе господиня косарям обід і маленьку дитину з собою взяла. На полі

поклала дитину в холодок а сама заходилася
копи складати. Як тільки вона одійшла
далеченько — вовк із-під копи хап дитину і
навтьоки. Господиня як закричить:

— Собачко, доганяй, доганяй вовка,
одніми дитину!

Собака як метнеться за вовком! Догнав,
ну його рвати, за хвіст смикати — вовк і
покинув дитину. Прибігла господиня, схопила
дитину, не знає, що ї робити від радості, та
все собаці дякує:

— Ну ї добрий ти, собачко! Доки житиму,
будеш їсти те саме, що ї ми.

І справді, настали для старого пса добрі часи:
ніхто йому злого слова не скаже, усі його
люблять і ласого шматка не шкодують.

Зібрався господар хрестини влаштувати.
Собака пригадав свою обіцянку вовкові, побіг
у ліс і покликав вовка в гості. Залізли вони
в комору і наминають собі, що тільки там
знайшли: то хліба, то м'яса, то пироги. Вовк

навіть пива з глечика хильнув. Почали жінки в хаті співати. Не витримав і вовк:

— Тепер і я заспіваю.

— Ой, не співай, вовче, бо лихо буде,— вгамовує його собака. Та де вже там вовкові витримати! Як тільки гості затягли гучнішої пісні, почав і він підтягувати. Почули люди вовче виття, схопили хто що міг — той палицю, той кочергу, той ополоника, і ну вовка лушпенити. Ледве живим із комори вирвався. Отак і кінчилося товаришування собаки з вовком.

Автор ілюстрації (CC-BY)
„Emideo“

ХИТРИЙ КОВАЛЬ

В одному селі жив собі коваль. Було в нього багато дітей і більше нічого. Щодня з ранку до вечора клепавав він у своїй кузні, та ніяк не міг чогось доладного зробити.

Якось заїхав до нього святий Георгій коня підкувати та й питає:

- Що ти хочеш за роботу?
- Я тільки хочу, — відповів коваль, — щоб той, хто у моїй хаті сяде на ослона, не

міг встати без мого дозволу. Це за одну ногу коня. А за другу: он бачиш, на стіні висить торба? Щоб той, хто в неї всуне руку, не міг її витягти. І ще: там у саду росте велика яблуня. Щоб той, хто на неї вилізе, без мого дозволу не міг злізти з яблуні. Це буде плата за третю ногу. А четверту я підкую даром.

— Добре,— каже святий Георгій і, попрощавшись, поїхав.

Якось ішов коваль та й замислився: і чому так тяжко жити на білому світі? Аж тут назустріч йому пан (а справді то був чорт в людській подобі).

— Чому, чоловіче, ти такий сумний, і куди ти йдеш? — питає чорт.

— Як же мені сумним не бути, коли я не маю за що хліба купити дітям,— відповів коваль.

— Я можу тобі грошей позичити. Тільки ти розпишись отут.

Розписався коваль своєю кров'ю, чорт відрахував йому гроші та й пішов собі геть. А коваль, насвистуючи, з грішми почимчикував додому.

Минуло два роки. Якось до кузні прийшов той самий пан і зажадав, щоб коваль повернув борг. Коваль повів пана до хати, посадив на ослона і попросив зачекати на нього. Як тільки пан сів, то так і прилип до ослона, і коваль доти не відпускав пана, доки той од грошей відмовився.

Через якийсь-то час по гроші прийшов панів брат.

— Добре, — каже коваль, — віддам гроші, тільки я дуже поспішаю. Піди в хату, там на стіні висить торба з грошима, то ти й витягни, скільки тобі треба.

Послухав пан, засунув руку в торбу, а витягти назад ніяк не може.

І цей відмовився від грошей, аби тільки коваль відпустив його.

Нарешті приїхав другий брат того пана.

Схопив коваля за комір і каже:

— Тепер ти не викрутишся! Коли не маєш чим боргу заплатити, то лізь на воза!

— Ну, що ж робити,— каже коваль.— Але я хотів би на дорогу яблук натрусити.

— Ні, краще вже я натрушу,— каже чорт.

Вилізти на яблуню чорт виліз, а злізти назад — ніяк не може. Так він і сидів на тій яблуні, поки й коваль помер, а до його смерті минуло ще багато часу.

Коли ж коваль помер, чорт як стрибоне з яблуні та мерщій до пекла...

Помер коваль, прийшла його душа і стукає у ворота до раю, а святий Петро до раю його не впускає, бо ж коваль у чорта гроші позичав. Нічого не вдієш — іде коваль до пекла, стукає в двері. Відчинив йому той самий чорт, що на яблуні сидів. Упізнав він коваля та дременув у пекло. І розповів про нього всім чортам. Чорти злякалися, з пекла всі повтікали. Як

розбіглися по всьому світу, то що хотіли, те й витворяли і дуже багато людям лиха накоїли. Побачив усе це бог і покликав коваля в рай, а чортів знову позаганяв до пекла.

Автор ілюстрації (CC-BY)
Eidvilė Viktorija Buožytė

ТАЛАН І БЕЗТАЛАННЯ

В одному селі жили два брати. Один був багатий, скупий та бездушний, а другий — бідний, але з добрим серцем чоловік. Коли проходив який-небудь жебрак селом і надвечір заходив до багатого попроситись переночувати, то його виганяли та ще й, бувало, собаками цькували. А бідний кожного жебрака на ніч приймав. Клав він його на останній куль соломи, ділився останньою шкоринкою хліба.

Одного холодного зимового вечора бідний брат не мав чим печі розтопити. Пішов він до багатого брата сірників позичити. Але брат йому сірників не позичив та ще й, випроваджуючи, сказав:

— Може, ти думаєш, що мені хтось даром сірники дає? А ти до того дожився, що я вже й не сподіваюсь, аби ти коли-небудь позичене віддав мені. Іди геть з-перед моїх очей! Я нікому нічого не позичаю.

Сердешний бідак поплентався додому сумний-пресумний, бо ж знав, що вдома в темній та холодній хаті на нього чекають голодні діти й хвора жінка. Отак ідучи лісом, він помітив вогник, а згодом побачив і сивого дідуся, який ніс ліхтаря.

— Оце тобі вогонь,— промовив дідусь,— але завтра ти повинен покинути свою стару хату, якщо хочеш пожити щасливо.

Зрадив чоловік, що хоч руки біля вогню погріє,

але запали йому в душу дідусеві слова: мусить покинути свою хату. Повернувся він додому і про все розповів жінці та дітям. Усім було шкода покидати свою хату. Хоч яка вона була стара, але не знали вони, куди підуть і де пристановище знайдуть. Однак і тут зоставатися було нічого. І надумалися всією родиною того дідуся послухати. Прокинулись уранці, зв'язали в рядно усі свої пожитки, завдали за спину, аж раптом чують, хтось кричить із-під печі:

— Не покидайте мене, не покидайте мене!

Здивований бідняк прислухався: що воно таке і чого йому треба?

— Я твого брата талан, а твоє безталання. Візьми і мене з собою, коли сам ідеш! — озвався з-під печі той голос.

Бідняк, не довго думаючи, узяв пляшку та й каже:

— Лізь у цю пляшку! Будемо разом блукати.

Безталання влізло в пляшку, бідняк міцно заткнув її і пішов з хати. А коли вони йшли через річку, вкинув ту пляшку талан і безталання в ополонку. Через деякий час родина бідного брата повернулася знов додому, до своєї хати. Тепер їм у всьому щастило: і хліб родив, і худоба плодилася, і все господарство розросталося, як на дріжджах.

Незабаром бідний брат і хату збудував, зробився зовсім багатим господарем. Одного разу скликав він усіх сусідів, щоб і вони потішилися його щастю. Серед гостей був і його багатий брат-скнара. Здивувався він, побачивши, що в його бідного брата з'явилося таке господарство. І все думав: з чого б ото цей злидень отак розбагатів? Він і так і сяк випитував брата, але нічого не взнав. Тоді покликав багатий братового сина і почав у нього випитувати. А той, нічого злого не підозрюючи, все їй розповів дядькові: і як батько безталання своє у пляшку загнав, і як ту пляшку в ополонку вкинув. Хлопчик навіть про те місце розказав, де батько безталання в

ОПОЛОНКУ ВКИНУВ.

— Ну, братику, тепер ти у моїх руках!
— просичав багатій і вибіг з хати. Чимдуж подався він до річки, знайшов ту ополонку і витяг з неї пляшку з безталанням.

Повернувся до гостей, щоб випустити братове безталання. Та не встиг він пляшки відіткнути, як безталання кулею вилетіло з неї та плиг багатому на спину. І як вчепиться своїми гострими кігтями в нього та ще й кричить нелюдським голосом:

— Ти добрий чоловік, ти мене визволив, то я тепер нікуди від тебе не піду!

Хоч як старався багатій позбутися безталання, але нічого не міг зробити,— було вже пізно. З того часу його господарство занепало і життя його стало нещасливим. Отож копав він яму іншому, а потрапив у неї сам.

Автор ілюстрації (CC-BY)
Greta Alice

ВОВК І КРАВЕЦЬ

Іде раз кравець лісом і зустрічає голодного вовка. Вовк йому й каже:

— Лягай, я тебе з'їм!

Став кравець вовка просити,— доводити, що він у його животі не поміститься. Вовк примусив кравця зміряти вовкові живота. Міряє кравець та як схопить вовка за хвоста, та як обкрутить його навколо руки, та як витягне з пазухи праску та й давай нею

гамселити вовка по спині, по боках, по чому тільки вцілить. Вовк скиглить, виє, скакає, а вирватися ніяк не може. Бачить, що кравець його так і прикінчити може, став кравця благати:

— Стривай, добрий чоловіче! Як тобі мій хвіст потрібний, то візьми його собі, тільки відпусти мене живим; я тобі вже ніколи нічого лихого не заподію!

Узяв кравець ножиці, чирк — і відбатував вовкові хвоста, та й відпустив його.

Прибіг вовк до лісу, страшенно завив і скликав вовчу раду. Збіглося вовків сила-силенна. Розповів їм безхвостий, як над ним кравець поглумився, побив та ще й хвоста відчикрижив. Домовилися вовки догнати кравця й розірвати. Чує кравець — недалеко виє ціла зграя вовків, а що робити, не знає. Оглянувся навколо бідолаха й стрімголов видерся аж на самий вершечок ялини. Збіглися вовки до ялини та й радяться, як кравця дістати. Один із вовків і каже:

— Стривайте! Все одно він не втече. Ставай,

безхвостий, знизу, а ми всі на тебе, один на одного, та так і доберемося до нього.

Почув це кравець і дуже перелякався. Бачить він, як вовки один на одного стають, ось-ось уже схоплять його за ногу, та як закричить: — Ну, лізьте, лізьте! Кому попаде чи не попаде, а тому безхвостому то вже перепаде найбільше! Безхвостий як почув ці слова — вискочив зісподу, а всі вовки так і покотилися на землю, як груші. Багато з них повбивалося, а решта до лісу чимдуж подалася. Зліз кравець із ялини й щасливиий пішов своєю дорогою.

Автор ілюстрації (CC-BY)
Agnė Nananai

ЯК ГУСКУ ДІЛИЛИ

Були собі дід та баба. Вони нічого не мали, крім однієї гуски. Незабаром дід і ту гуску зарзав, засмажив, поставив на стіл і каже сврїй бабі:

— Як же це ми їсти будемо, коли у нас і хліба немає. Я краще гуску панові подарую й попрошу хліба.

Баба каже:

— Неси.

Узяв дід гуску й поніс панові. Вклонився йому й каже:

— Приніс гуску панові подарувати, а мені, може, дали б хліба окраєць?

Пан йому відповідає:

— Дуже дякую! Поділи гуску між нами так, щоб нікого не покривдити, тоді дам хліба.

Пан мав дружину, двох синів і дві дочки.

Він подав дідові ножа, і той став ділити.

Найперше відрізає голову, дає панові та й каже:

— Ви, пане, голова дому, то вам голова і має належати.

Потім відрізає гуску й подає пані:

— Вам, пані, треба завжди вдома сидіти і за домівкою наглядати.

Відрізає ноги, віддає синам і каже:

— Ви повинні йти по слідах; свого батька, то вам ноги.

Відрізає крила, дає дочкам і каже:

— Ви недовго будете біля батьків, виростите й полетите до своїх суджених.

Потім узяв тулуб і каже:

— А я людина дурна, то мені тулуб!

Пан похвалив діда, що він так мудро поділив гуску, обдарував його: дав грошей і хліба.

Почув про це один багатий господар.

Засмажив він п'ятеро гусей і поніс панові.

Вклонився йому й каже:

— Я приніс п'ять гусок ясновельможному подарувати.

А пан йому:

— Дякую! А тепер поділи їх так, щоб усі були задоволені.

Багатій думав і так і сяк, але нічого у нього не виходить. Тоді пан послав наймита по того бідного діда, що так мудро гуску їм поділив.

Прийшов дід, а пан йому й каже:

— Розділи ті п'ять гусок так між нами, щоб ніхто не був у кривді.

Дід узяв одну гуску, подав панові та його дружині й каже:

— Вас двоє — гуска третя.

Потім узяв другу гуску, подав сиnam і каже:

— Вас двоє — гуска третя.

Взяв третю гуску, подав дочкам і каже:

— Ви дві — гуска третя.

А собі узяв дві гуски й каже:

— Гуски дві — а я третій.

Пан похвалив діда і обдарував ще більше, а багатія прогнав і нічого йому не дав.

Учасники ініціативи:

Ілюстрації

„Emideo“

Greta Alice

Eidvilė Viktorija Buožytė

Agnė Nananai

Ідея та реалізація

Національна бібліотека Литви імені Мартінаса Мажвідаса

„Vaikų žemė“

UAB „Dizi“

Dovydas Poškus

Родина Градауских

dr. Jūratė Šlekonytė

Paulius Kripaitis

Автор ілюстрації (CC-BY)
„Emideo“